№ 191 ԿԻՐԱԿԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 31

1908

ԵՐԵՍՈՒՆԵՒՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 31 № 191

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ՄԻԱՅՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են բաժանորդներ [illegible]
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Базарная ул. д. Тамамшева № 16. Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
[illegible]
Յայտարարութիւնների համար վճարում են [illegible] տողերին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(36-րդ ՏԱՐԻ)
ԱԶԱՏԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 4 ՌՈՒԲ.

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ
БАКУ, уголъ Красноводск. и Меркурьевск. телеф. № 10—56
[illegible]
учредителю коммерческихъ курсовъ А. И. Теръ-Каспарову.
20—14

(կ. հ.) ա. 16—11

ՄԻ ՆՈՐ ՊԱՀԱՆՋ

«Մշակի» երէկվայ համարում հաղորդված այն լուրը, թէ ռուսաց ներքին գործերի մինիստրութիւնը մտադիր է առաջիկայ կաթողիկոսական ընտրութեան ժամանակ պահանջել, որ ընտրվելի կաթողիկոսը ռուսագէտ լինի,—եթէ միայն ճիշտ է այդ լուրը,—մտցնում է ամենայն հայոց կաթողիկոսի ընտրութեան հարցը մի նոր փազիսի մէջ։

Այն րոպէին, երբ բովանդակ հայութիւնը, սփռված աշխարհի զանազան անկիւններում, գրեթէ արդէն մատնացոյց է արել արժանաւորագոյն ընտրելիների վրա՝ կաթողիկոսական պաշտօնի համար, երբ յայտնի է, որ այդ արժանաւորագոյն ընտրելիները, չը լինելով Ռուսաստանի քաղաքացիներ, ծանօթ չեն ռուսաց՝ լեզուին,—դնել այդպիսի մի պահանջ՝ կը նշանակէ, մեր կարծիքով, ուղղակի թելադրել ընտրել այնպիսի անձանց, որոնց հայ ժողովուրդը և եկեղեցին չեն կարող իրանց վստահութեան քուէն տալ։ Այդ պահանջը հակառակ կը լինէր միանգամայն և տիրող օրէնքին՝ Պօլօժենիային, և մինչև այսօր եղած պրակտիկային, որոնք միշտ ապահովել են ընտրութեան ազատութիւնը։ Եւ մենք, որ երեք անգամ մասնակցել ենք կաթողիկոսական ընտրութիւններին իբրև պատգամաւոր, 1884-ին, 1885-ին և 1892-ին, կարող ենք վկայել, որ կառավարութեան կողմից որևէ թելադրութիւն, որևէ ձգտումն՝ ազդել պատգամաւորների վրա՝ չէ եղել, այլ [illegible] կառավարութեան ներկայացուցիչը, բոլորովին չէզոք պահելով իրան ժողովների մէջ, հանդէս է եկել միայն այն ժամանակ, երբ հարկ է եղել բացատրել, լուսաբանել Պօլօժենիայի այս կամ այն կէտը՝ ընտրութեան վերաբերեալ։

Եւ եթէ այդպէս է եղել 20—25 տարի առաջ և աւելի, երբ Ռուսաստանում տիրապետում էր բացարձակ միապետական կարգ, ինչպէս կարելի է այժմ, սահմանադրական ռէժիմի օրերում, փոխել այդ կարգը և սահմանափակել մի ամբողջ ազգի դարերով վայելած իրաւունքները իր եկեղեցու պետի ընտրութեան մասին։ Այդ պահանջը կը լինէր և խախտումն Պօլօժենիայի, տիրող օրէնսդրութեան, որի մէջ այդպիսի պահանջ չը կայ։

Որևէ թիւրիմացութեան առիթ չը տալու համար պէտք է ասենք, որ մենք ոչ միայն հակառակ չենք, որ ամենայն հայոց կաթողիկոսը ռուսերէն իմանայ, այլ և անհրաժեշտ ենք նկատում այդ նոյնիսկ եկեղեցու և ժողովրդի օգտի համար, ինչպէս անհրաժեշտ ենք նկատում մանաւանդ մեր դարում, որ կաթողիկոսը ոչ միայն լեզուագէտ, այլ և բարձր կրթութեան տէր լինի։ Մենք շատ լաւ գիտենք, թէ որպիսի վնասներ են ծագել յաճախ այն հանգամանքից, որ կաթողիկոսը ծանօթ չէ եղել ռուսաց լեզուին. մենք շատ լաւ գիտենք, որ նշանաւոր Ներսէս Աշտարակեցի կաթողիկոսի հեղինակութեան և աջողութեան գլխաւոր պատճառներից մինն էս այն էր, որ նա ծանօթ էր ռուսաց լեզուին, ռուսաց կարգերին և օրէնքներին։

Բայց գիտակցելով հանդերձ այդ անհրաժեշտութիւնը, մենք ասում ենք, որ, եկեղեցին իր էութեամբ լինելով բարոյական և կրթիչ մի հաստատութիւն, կոչված ղեկավարելու ժողովրդի հոգևոր-բարոյական պահանջները, չենք կարող աւելի քաղաքական և աշխարհիկ բնաւորութիւն ունեցող մի պահանջ, թէկուզ անհրաժեշտ, զոհ բերել հոգևոր-բարոյական շահերին։ Այդպիսի պահանջ դեռ կարելի էր անել հայ ժողովրդից և եկեղեցուց, եթէ նա ամփոփված լինէր մի որոշ երկրում, միայնակ Ռուսաստանում. բայց քանի որ հայոց եկեղեցին և ժողովուրդը, պատմական հանգամանքների բերմամբ, բովանդակված են զանազան աշխարհներում, քանի որ կաթողիկոսը հոգևոր պետ է այդ զանազան աշխարհներում սփռված հայերի, չէ կարելի և արդարութիւն չէ ստիպել հայ ժողովրդին ընտրել իր հոգևոր պետ մի այնպիսի անձն, որին նա չէ ցանկանում, որի մէջ նա չէ գտնում եկեղեցին կառավարելու բոլոր բարեմասնութիւնները։

Պահանջելով ընտրել կաթողիկոս ռուսագէտ մի եպիսկոպոս՝ դրանով ռուսաց կառավարութիւնը կողմնակի կերպով ստիպած կը լինի հայ ժողովրդին ընտրել դիցուք մի Սուրէնեան, մի Սուքիաս, մի Յուսիկ եպիսկոպոս, որոնց ազգը այս և այն պատճառով անյարմար է գտնում դարձնել Լուսաւորչի գահի յաջորդ։

Այդպիսի նոր և առայժմ անիրագործելի պահանջ դնելուց առաջ պէտք է վերափոխել Պօլօժենիան, պէտք է որոշ ժամանակամիջոց տալ հայ եկեղեցականութեան և ժողովրդին պատրաստել այդ պահանջի համապատասխան եկեղեցականներ, կամ, վերջապէս, պէտք է արգելք չը լինել, որ կաթողիկոսն ընտրվի ոչ միայն եպիսկոպոսական, այլ և վարդապետական և աշխարհական շրջաններից։

Վերջին դէպքում միայն, այսինքն որ կաթողիկոսն ընտրվի նաև վարդապետների և աշխարհականների միջից, հնարաւոր կը լինի իրագործել այն պահանջը, թէ ընտրելին անպատճառ ծանօթ լինի ռուսաց լեզուին կամ գոնէ ֆրանսերէնին, որով նոյնպէս կառավարութիւնը կարող է անմիջական յարաբերութիւններ և գրագրութիւն ունենալ կաթողիկոսի հետ։

Յամենայն դէպս առաջիկայ կաթողիկոսական ընտրութիւններին չէ կարելի դնել այդ պահանջը, իբրև շատ ուշացած և անիրագործելի պահանջ։ Այդ պահանջը կարող է շատ նոր բարդութիւններ առաջ բերել, ստեղծել եկեղեցու պառակտումն, որ ցանկալի չէ ոչ հայ ժողովրդի և ոչ պետութեան շահերի համար։

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պարիզ, 29 օգոստոսի

Հաւասի գործակալութեան տեղեկութեան համաձայն, Ֆրանսիան և Սպանիան համաձայնութիւն են կապել այն նոտայի բնագրի վերաբերութեամբ, որի համաձայն Մուլէյ-Հաֆիդից միջազգային երաշխաւորութիւններ են պահանջվելու նրան սուլթան ճանաչելու համար։

Նոտան երեկոյեան պօստով ուղարկվեց Սան-Սեբաստիանո և Մադրիդ՝ բնագիրը վերջնականապէս կազմելու համար, որից յետոյ անմիջապէս նա կը յանձնվի մեծ պետութիւններին։

(«Հ. Գ.»)

Գլազգօ, 29 օգոստոսի

Նէս գիշերին փողոցներից մինում ժողովվեցին 3000 գործազուրկներ։ Արտասանվեցին կրակոտ ճառեր։ Ոստիկանութիւնը ցրեց ամբոխը, որը աղաղակներով և երգերով դիմեց ունևոր մարդկանցով բնակված թաղերը։ Ագիտատորները աշխատեցին ցոյց

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊՕԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ
(Սեփ. թղթակ.)

Տեսակցութիւն Գ. էֆ. Նորատունկեանի հետ

Թէրապիա (Բօսֆ. վրա), 6/19 օգոստ.

Երէկ՝ Մեծ կղզուց (Պրինքիպօ) այստեղ տեղափոխվելուս նախորդ երեկոյին, բարեբաղդութիւն ունեցայ մի երկար տեսակցութիւն ունենալու Գաբրիէլ էֆէնդի Նորատունկեանի հետ, որ, ինչպէս գիտէք, նոր կաբինէտում կարևոր դիրք է գրաւում իբրև մինիստր առևտրի, արդիւնաբերութեան և հասարակաց շինութեանց (այն է՝ խճուղիների, երկաթուղիների, նաւահանգիստների և այլն)։ Նորատունկեան էֆէնդի նախ քան մինիստրական պաշտօնին կոչվելը՝ արտաքին գործերի մինիստրի իրաւագէտ-խորհրդականն էր։ Բայց նա աւելի յայտնի է ժողովրդի մէջ իբրև ազգային, հասարակական գործիչ և տասնեակ տարիներից ի վեր Կ. Պոլսում համարեա բոլոր ազգային հաստատութիւնների սիւնն է եղել։ Այժմ էլ նա ատենապետ (նախագահ) է Սանասարեան դպրոցի խնամակալութեան, ատենապետ է Իզմիրլեան մրցանակի յանձնաժողովի, ատենապետ է Գարակէօզեան կտակի յանձնաժողովի և վերջապէս դեռ ևս—գոնէ անուանապէս—ատենապետ է նաև ազգային վարչութեան, որ պատրիարքից անմիջապէս յետոյ է գալիս ազգային իշխանութեան շրջանում։ Մինիստր նշանակվելուց յետոյ նա հնարաւորութիւն չունի ազգային վարչութեան գործերով զբաղվելու, բայց՝ ինչպէս ինձ ասաց՝ իր միւս պաշտօնները կը պահէ։ Ամենքը յարգում են նրան առհասարակ, որովհետև բռնապետութեան ռէժիմի ժամանակ էլ նա՝ պետական բարձրաստիճան պաշտօնեայ մնալով հանդերձ՝ ազգային-հասարակական գործերում բարեխիղճ ընթացք է ունեցել։

Նորատունկեան էֆէնդի 55-ի մօտ նիհար և միջահասակ անձ է, ըստ երևոյթին տկար կազմուածքով, և իր ամուսինը իրաւունք ունէր նրա վրա գուրգուրալու, ինչպէս տեսնում էի։ Նա անձամբ ճանաչում էր ինձ, որովհետև առաջները եղել էի նրա մօտ մի անգամ ևս. այն երեկոյ նա ինձ ներկայացրեց իր յարգելի տիկնոջը և իր որդուն, որ Բրիւսէլի օսմանեան դեսպանատան քարտուղարն է (Տիրան Նորատունկեան)։ Այնտեղ էին նաև իր քենին, տիկին Աւետիսեան, որ յայտնի է լրագրական ասպարէզում «Անայիս» կեղծանունով, և այլ ընդհանուր բարեկամներ՝ պ. պ. Կ. և Թ.։

Մեզանից յետոյ մի փաշա մտաւ ներս, գործի մասին խօսելու, և Նորատունկեան էֆէնդի՝ կարճ խօսակցութիւնից յետոյ՝ ճամբեց նրան և եկաւ մեզ մօտ։

Ես խնդրեցի նրան տեղեկութիւններ տալ ինձ ազգային գործերի մասին, որոնց մէջ նա վերջին երկու տասնեակ տարիներում այնքան մեծ դեր էր խաղացել, և նա ամենայն անկեղծութեամբ, ինչպէս ինձ թւում է, երկարօրէն խօսեց։ Աւելորդ է ասել, որ մենք խօսում էինք հայերէն։ Այստեղ հայերը, բարձրից մինչև ցած, մեծից մին չև փոքր, բոլորն էլ շատ լաւ գիտեն հայերէն (այս կողմից ռուսահայերին չեն նմանում). հազուագիւտ է տեսնել մէկը, որ հայերէն լաւ չը խօսի։

Պատասխանելով իմ զանազան հարցերին Նորատունկեան էֆէնդի ասաց մօտաւորապէս հետևեալը. «Նախկին ռէժիմը իսկապէս շատ դժուար վիճակի մէջ էր դրել բոլոր հայերին, և այսպիսի պարագաներում Օրմանեան արել է ինչ որ հնարաւոր էր՝ կացութիւնը աւելի չը բարդելու, չը վատթարացնելու համար, և տարակուսելի է թէ նրա տեղ ուրիշ մէկը կարող էր աւելի օգտակար լինել այնպիսի պայմաններում։ Իր բոլոր թերութիւններով հանդերձ, Օրմանեան հիմա ևս մեր բոլոր եպիսկոպոսներից բարձր է իր ուսումով, իր դիւանագիտութեամբ և իր ազգային գործերում ունեցած հմտութեամբ։ Իմ կարծիքով, Օրմանեան սրբազանի դէմ մեր հոգևորականներից շատերի և մեր ժողովրդի դժգոհութեան պատճառներն այս երեքն են.—Նախ. մինչև Օրմանեանի աթոռակալելը, պատրիարքներ հազիւ էին երևում հանդէսներում և եկեղեցական արարողութիւններ (պատարագ, թաղում) կատարում։ Օրմանեան՝ ընդհակառակը՝ շարունակ ժողովրդի մէջ էր. նախագահում էր ամեն հանդէսի. ուր որ նրան հրաւիրում էին պատարագելու, թաղելու և խօսելու, նա միշտ գնում էր։ Պէտք է գիտենալ, որ այս բոլորը որոշ եկամուտ, նիւթական նպաստ էր բերում, իսկ մեր եպիսկոպոսներն ու վարդապետները Օրմանեանի այս դիւրամատչելիութեան շնորհիւ մեծապէս զրկվում էին իրանց եկամտի աղբիւրից, որովհետև ուր որ պատրիարքը պատրաստակամութիւն էր յայտնում գնալ, այնտեղ այլ ևս ուրիշ եպիսկոպոս կամ վարդապետ չէին հրաւիրում։—Երկրորդ. Օրմանեան սրբազան իր պատրիարքութեան միջոցին շատ անգամ բողոքներ է տուել կառավարութեան՝ ժողովրդի անտանելի դրութեան մասին, բայց նա չէ հրաժարվել և չէ հեռացել իր աթոռից, երբ տեսել էր, որ կառավարութիւնը գոհացում չէ տալիս նրա պահանջներին և ուշադրութիւն չէ դարձնում նրա բողոքներին։ Ժողովուրդը, այն էլ ոչ բոլորը, պահանջում էր, որ նա վերջնականապէս հրաժարվի, իսկ նա կառչած մնում էր իր աթոռի վրա։ Ես գիտեմ, որ իրօք բարձրից ազդարարութիւն էր լինում նրան մնալ իր տեղը, և կրկնում եմ դարձեալ, որ շատ կասկածելի էր, թէ, եթէ Օրմանեան հեռանար, աւելի արժանաւոր մէկը կարողանար նրան փոխարինել և այն պայմաններում աւելի օգտակար հանդիսանար։—Երրորդ. դժգոհութեան մի մեծ պատճառն էլ այն էր, որ երբ գաւառներից կամ այստեղ դաւառ գանգատներ էին գալիս գրաւոր կամ բերանացի, Օրմանեան չէր կարողանում բաւականութիւն տալ դրանց, յայտնելով թէ ինքը անզօր է, և ապա վեր էր կենում Կ. Պոլսի այս կամ այն գիւղը, Բօսֆորում կամ քաղաքում հիւր էր գնում մէկի և միւսի մօտ զուարճանում։ Դրա համար էլ ժողովրդից շատերը ասում էին, թէ նա հայութիւն չունի, թէ նա չէ զգում հայ ժողովրդի տառապանքը և հոգ չէ տանում նրա ցաւերի բարձման։

«Օրմանեան վերին աստիճանի աշխատասէր մարդ էր. նա յոգնել չը գիտէր։ Պատրիարքարանի բոլոր գործերին համարեա թէ միայն ինքն էր ուղղութիւն տալիս. ոչ մի գրութիւն դուրս չէր գալիս պատրիարքարանից, մինչև որ նա կանխաւ տեսած և սրբագրած չը լինէր։ Նա եռանդուն էր թէ խօսելու և թէ գործելու մէջ։ Ամբոխի կատարած վերջին ցոյցը նրա դէմ վերին աստիճան տգեղ է։ Հաշւեւութիւնից Օրմանեան երբեք խոյս չէ տուել, և չեմ կասկածում, թէ նա դրամական հաշիւներում մա-

ՖՈՒՆԻԿՈՒԼԵՕՐԻ
ճաշարանի պարտէզում ամեն օր նուագում են
ՍԱԶԱՆԴԱՐՆԵՐ՝
երգիչ Մաշադի-Իպալի մասնակցութեամբ և Պետրոսի ղեկավարութեամբ։

ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԴԱՍԱՏՈՒ
ԴԱՇՆԱՄՈՒՐԻ
ազատ գեղարուեստագէտ
ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆԻ
Елизаветинская, № 40.
Ուսման վճարը՝ տարեկան 60 ր., ստացվում է կիսամեակներով—սեպտեմբերին և յունվարին։
(առ.) ա. օ. 10—3

ՄՆԱՑԱԿԱՆ ՕՀԱՆՆԵԱՆՑԻ
ԱՍԻԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐՈՒՄ
Պարապմունքները վերսկսվում են սեպտեմբերի 1-ից։
Ընդունելութիւնը շարունակվում է։
ՓԻԱՆՈՒՐԻ դասերի համար հրաւիրված է յայտնի երաժիշտ ՍԵԻՔ։
Հասցէ՝ Պոլիցէյսկայա փ., տուն Ակօրովի № 15, 9—12 առ., 5—10 երեկ.։
առ. 2—2

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ
Դ. Դաւրեան
հաստատվում է Թիֆլիսում և տալիս է ջութակահարութեան դասեր։
Դիմել՝ Музыкальн. магазинъ Сузанаджяна
(ու. կ. հ.) առ. 15—2

կազմակերպել քաղաքացիական տան առաջ: Հայոց էր ամբոխը անցել մի քառորդ մղոն, երբ գաղտնատեղից յարձակվեց հինձալ ոստիկանութիւնը: [illegible] մի քանիսը ձերբակալվեցին: Ոստիկանութիւնը գործում էր մահակներով. Ցուցարարներից շատերը ստացան մեծ և փոքր վնասուածքներ: [illegible] («Հ. Գ.»)

[illegible], 29 օգոստոսի

Օգոստոսի 20-ի [illegible] խճուղու վրա [illegible] կողոպտած աւազակախմբի մի մասը բռնվեց. Յափշտակած իրերից մի մասը գտնվեց. [illegible] («Հ. Գ.»)

[illegible], 29 օգոստոսի

[illegible] հրդեհ սկսվեց. այրվեց մի ամբողջ թաղամաս: [illegible] Վնասները 100,000-ից անցնում են: («Հ. Գ.»)

[illegible]

[illegible] 18-ին [illegible] 270 [illegible]

[illegible] («Հ. Գ.»)

Մոսկվայից գրում են մեզ, որ օգոստոսի 24-ին այնտեղ կայացել է Մոսկվայի հայ ծխականների ժողովը՝ կաթողիկոսական մի պատուիրակ ընտրելու համար: Թեև միաձայնութեամբ ընտրվել է Ստ. Մամիկոնեանը, բայց սա վճռականապէս հրաժարվել է ստանձնել այդ պաշտօնը, ուստի երկրորդ ժողով պէտք է գումարվի նոր պատուիրակ ընտրելու համար:

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

—

«Баку» լրագրին հեռագրում են Պոլսից.

Երեք լրագիրներ պատասխանատւութեան են ենթարկված զօրքը վիրաւորելու համար:

Օսմանեան բանկը մի պատգամաւորութիւն է ուղարկել Պարիզ՝ մի խոշոր փոխառութեան մասին բանակցութիւն վարելու համար:

—

Պոլսից «Рус. Сл.» լրագրին հեռագրում են մի բնորոշ տեղեկութիւն, որը ցոյց է տալիս, որ Թիւրքիայում սահմանադրութիւն մտցնելու հետ միասին, ինչպէս առ հասարակ ամեն տեղ Եւրոպայում, բանւորները անմիջապէս ձգտեցին կազմակերպվել և մի սօցիալիստական կուսակցութիւն ստեղծել:

«Նախկին բանւորներից մէկը հիմնել է «Սօցիալիստական լրագիր», որը լինելու է թիւրքական բանւորների օրգանը: Սօցիալիստական գաղափարները արդէն տարածվում են բանւորների ու ժուռնալիստների շրջանում»:

Ամբողջ շարժումը անատոլիական երկաթուղու վրա, «Le Temps»-ի Պոլսի թղթակցի ասելով, բացատրվում է բացառապէս սօցիալիստական գաղափարների ազդեցութեամբ, որոնք թափանցել են արդէն երկաթուղային ծառայողների մէջ և բրանց համար ջերմ մունետիկներ են գտել յանձին Ռուսաստանից, Աւստրիայից և Շվէյցարիայից եկած ագիտատորների:

—

Պոլսից հեռագրում են «Бирж. Вѣд.» լրագրին. «Յայտարարված է կառավարչական ուկազ, որի համաձայն երաշխաւորվում է, որ այսուհետև կանոնաւոր կերպով կը վճարվեն օֆիցերների և պետական ծառայութեան մէջ գտնվող պաշտօնեաների ամսական ռոճիկները»:

—

Օգոստոսի 17-ին Պետերբուրգի դեսպանական շրջաններում ծընեվից հեռագրական տեղեկութիւն է ստացվել, որ Եըլդըզ Քեօշկում երևան է եկել մի դաւադրութիւն. կալանաւորված է մի ինչ-որ մարդ, որը ներս է եղել մտած ապարանքի ներքին օթեակները: Նրա մօտ գտնվել է մի դաշոյն և ապարանքի ներքին սենեակների մակարդակը:

Առանձնապէս պալատական շրջաններում երկիւղ է առաջացրել այն հանգամանքը, որ չարագործը կարողացել է անարգել կերպով անցնել պլանական պահակների մօտից, ուստի հնարաւոր են համարում, որ այդ դաւադրութեանը մասնակցում է նաև պա[illegible]

Երիտասարդ-թիւրքերը երբ տեղեկացան չարագործի կալանաւորութեան մասին, առաջարկեցին իրանց վրա առնել սուլթանի պաշտպանութեան գործը, իսկ ալբանացիներին և սերբիացիներին արձակել: Սակայն հազիւ թէ Եըլդըզ Քեօշկում համաձայնվեն այդ առաջարկին, որովհետև երիտասարդ-թիւրքերի այդ առաջարկի մէջ կասկածում են՝ թէ մի գուցէ լինի ինչ-որ գաղտնի ծրագիր իրանց ազդեցութիւնը պալատում վերջնականապէս հաստատելու նպատակով, որի շնորհիւ նրանք հնարաւորութիւն կունենան ազդել նաև Թիւրքիայի ապագայի վրա: («Р. У.»)

—

Եըլդըզ Քեօշկի հեռագրական կայարանը մինչև այժմ գտնվում էր սուլթանի անմիջական տրամադրութեան ներքոյ, որի շնորհիւ նա կարողանում էր թէ կարգադրութիւններ անել և թէ այս կամ այն պաշտօնեայից ուզած տեղեկութիւնները ստանալ: Այդ պատճառով սահմանադրութեան շահերի տեսակէտից դրա ոչնչացումը չափազանց կարևոր միջոց է, որովհետև իրապէս կրճատում, սահմանափակում է սուլթանի իրաւունքները:

Այնուհետև հրամայված է թիւրքական բոլոր գեներալ-նահանգապետներին և նահանգապետներին, որ նրանք պարտաւոր են իրանց զեկուցումները ներկայացնել միայն արտաքին գործերի մինիստրութեանը: Նոյն հրամանը ստացել են դեսպանութիւնները ևս. այսուհետև այլևս նրանք ոչ մի յարաբերութիւն չը պէտք է ունենան Եըլդըզ-Քեօշկի հետ ոչ հեռագրով և ոչ էլ նամակով: („Р. У.“)

—

Երիտասարդ-թիւրքերի կոմիտէտը, „Бир. Вѣд.“ լրագրի ասելով, ի նկատի առնելով սուլթանի գահընկեցութեան մասին վերսկսված լուրերը, կրկին անգամ յայտարարել է, որ ինքը առաջվայ նման ամեն կերպ աշխատում է միապետի անձը հեռու պահել քաղաքական կեանքից:

—

Պոլսից հեռագրում են „Бир. Вѣд.“ լրագրին, որ անատոլիական երկաթուղու վրա գործադուլը վերսկսվեց նոր ոյժով, ինչպէս երևում է հրատարակված լուրերից, վարչութիւնը յապաղում է կատարել այն պայմանները, որոնց ինքը հաւանութիւն էր տուել, ի միջի այլոց, համաձայնվելով արձակել այն դիրեկտորին, որը ատելի էր դարձել բոլոր ծառայողներին: Որովհետև շարժումը խանգարված է ամբողջ գծի վրա, երիտասարդ թիւրքերը դիմել են վարչութեանը, առաջարկելով ընդառաջ գնալ ծառայողների ցանկութիւններին և դրանով անկարգութիւնների առաջն առնել:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

—

Թաւրիզ, 29 օգոստոսի

Թաւրիզից 20 վերստ հեռաւորութեան վրա էյն-ուդ-Դօվլէից կանչված Մակուի ձիաւորները, Սաթթար-խանի կողմնակիցների դիմադրութեանը հանդիպելով, ումբակոծեցին և այրեցին Ջուլֆայի ճանապարհին գտնվող Սավալան գիւղը: («Հ. Գ.»)

—

Թաւրիզ, 29 օգոստոսի

Օգոստոսի 27-ին էյն-ուդ-Դօվլէն Թէհրանից ստացաւ նոր օժանդակիչ զօրախմբեր, բաղկացած 3000 հետևակ, հեծեալ զինւորներից և չորս ռազմային թնդանօթներից.

Սպասում են, որ շուտով նա յարձակում կը գործէ քաղաքի վրա:

Եւրոպացիներին անմիջական վտանգ չէ սպառնում: («Հ. Գ.»)

—

„Баку“ լրագրը ստացել է հետևեալ հեռագիրները.

Թէհրան. — Գաւառներում շահի զօրքերից թւով 6000 հոգի զէնքի են կանչվում:

Թաւրիզ.—Օտար պետութիւնների ներկայացուցիչների խնդրանօք Սաթթար-խանը ժամանակաւորապէս դադարեցրել է ռմբակոծութիւնը: Շահի զօրքերը շարունակում են առաջ խաղալ, սակայն անաջող:

—

(Սեփ. թղթ.)

Թաւրիզ, 25 օգոստոսի

Գիշերս ժամը 8 ից մինչև 9-ը այնպիսի կռիւ տեղի ունեցաւ, որը գերազանցեց մինչև օրս եղածներին: Հրացանների և թնդանօթների որոտը սարսեցնում էր ամբողջ քաղաքը: Ամեն մի վայրկեանում հազարաւոր հրացաններ էին ճարճատում: Կռիւը տեղի էր ունենում մի քանի կէտերում: Այսօր պարզվում է, որ կառավարական ձիաւորները մի քանի կողմից յարձակում են գործել սահմանադրականների վրա և մեծ ջարդ ուտելով ստիպված են եղել յետ քաշվել: Կառավարական զօրքի բազմաթիւ դիակներ կան թափված սահմանադրականների դիրքերի մօտ:

Այսօր դեռ կռիւ չը կայ: Անցեալ օրը կառավարականները գիշերով կողոպտել են մի «թիմչէ» (passage), ուր միլիոնների ապրանք է եղել:

Երէկ կէսօրից մինչև ժամը 6 ը կռիւ կար, որի ընթացքում աւելի թնդանօթներն էին գործածութեան մէջ: Անջումանի մի անդամի ասելով սահմանադրականների զինված կամաւորները հաշւվում են մինչև 15,400 հոգի: Այսօր ժողովուրդը հաւաքվում է Տիավան թաղը. ասում են, որ որոշված է մի նամակ գրել էյն ուդ Դօվլէին, առաջարկելով, որ եթէ իրան սահմանադրական է համարում, մտնի քաղաք, հակառակ դէպքում՝ հեռանայ: Թէ սրանով ինչ են ուզում ասել, անհասկանալի է. չէ՞ որ արդէն նոր քաղաքապետի հաստատութեամբ սահմանադրականները վերջերս առաջարկը քանի օր առաջ փաստացի արել են:

Պարսկաստանի այլ վայրերի լռութիւնը կատաղեցնում է Թաւրիզի սահմանադրականներին, որոնք իրանց կատաղի կռիւներով և յամառ դիմադրութեամբ ուզում են ոտքի կանգնեցնել ամբողջ երկիրը, բայց մօտ երեք ամսւայ ջանքերը աջողութեամբ պսակվելու յոյսեր չեն ներշնչում:

Իբօ

ԱԼԲԱՆԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

—

«Albanie» թերթի հրատարակիչը, Բրիւսելում, մի շատ հետաքրքրական յօդուած է գետեղել «Neue Freie Presse» թերթի մէջ ալբանական շարժումի մասին:

Իր յօդուածի սկզբում յօդուածագիրը թւում է այն բոլոր ծառայութիւնները, որ ալբանացիները մատուցել են օսմանեան կայսրութեանը: Նրանց միջից շատ նշանաւոր գործիչներ են դուրս եկել: Նրանք տուել են շատ աչքի ընկնող զօրապետներ, բարձրաստիճան պաշտօնեաներ և գրողներ: Քեմալ բէյն էլ ալբանացի է, որը նոր կեանք է ներշնչել թիւրք գրականութեանը: Եւ ահա այդ ժողովուրդը հրա[illegible] անկախ գո[illegible]յութիւն ապահովել:

Այդ ուղղութեամբ առաջին փորձը նրանք արեցին 1878 թւականին: Ռուս-թիւրքական պատերազմից յետոյ մի խումբ ալբանացիներ՝ մահմեդականներ, կաթոլիկներ և ուղղափառներ մի ընկերութիւն հիմնեցին, որի նպատակն էր համախմբել ալբանական ժողովուրդը կուլտուրական ու ազգային նպատակների համար:

Այդ ընկերութեանն է պատկանում առաջին ալբանական այբուբենը հնարելու պատիւը, որ և հաւանութիւն գտաւ Աբդիւլ Համիդի կողմից: Նոյն 1878 թ. կ. Պոլսում սկսեց հրատարակվել «Դրիտա» (Լոյս) թերթը, և սկսեցին ուսումնարաններ բացվել զանազան ալբանական շրջաններում:

Հետզհետէ այդ «միութիւնը» իր ճիւղերը հաստատեց Բուքրէշում, Վիեննայում, Պարիզում: Շնորհիւ միութեան պրօպագանդայի, ալբանական շարժումը մեծացաւ, և 1905 թւականին թիւրքական պրօֆեսոր Բայօ Տօպուլի Մօնաստիրի վիլայէթում հիմնեց կոմիտէտ, որի նպատակն էր Ալբանիայի ազատագրութիւնը:

Յետոյ՝ յօդուածագիրը մատնանշում է այն հանգամանքը, որ յեղափոխական շարժումը սկսվեց ալբանական շրջաններում, այն է՝ Ռեսնում, Ոխրիդում, Մօրուգայում և այլն, և որ ամենից գլխաւորն է, երիտասարդ թիւրքերի ղեկավարները ալբանական ծագում ունեցող մարդիկ են: Օխրիդում, դեռ սահմանադրութիւնը հրատարակվելուց առաջ, մի խումբ ալբանացիներ, իրանց գլուխ ունենալով Նիազի բէյին, իրանց ժամանակաւոր կառավարութիւնը հրատարակեցին:

Ալբանացիները ցանկանում են Ալբանիայում հիմնել ազգային կուսակցութիւն, որի մէջ պիտի մտնեն բոլոր երեք դաւանութիւններն էլ: Կարելի է նախօրօք ասել, որ կուսակցութիւնը կը կազմակերպվի թիւրքական պարլամենտի գումարումից առաջ: Ընտրութիւնների ժամանակ ալբանացիները իրանց քուէները կը տան միմիայն իրանց ազգային կուսակցութեան անդամներին: («Б. В.»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԽՈԼԵՐԱ

—

◆ Օգոստոսի 28 ին Թիֆլիսում, Ուգօլնի փողոցում, № 16 տանը խոլերայով հիւանդացաւ և քաղ. խոլ. բարակը տարվեց Գրօդնա քաղաքի բնակիչ Օլգա Վէյսօվան, 19 տարեկան:

◆ Քաղաքը առողջապահական դրութեան մէջ մշտապէս պահելու նպատակով Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը յանձնարարել է տեխնիքական խորհրդին միջոցներ մշակել մաքրելու Կուր գետի փոքր ճիւղը, ուր ջրի պակասութեան պատճառով ներկայումս զանազան կեղտոտութիւններ են ածված:

◆ Մօտ օրերումս իր գործողութիւնները կը սկսեց խոլերայի դէմ կռւող զինւորական սանիտարական-գործադիր յանձնաժողովը:

◆ Թիֆլիսի քաղաքային ջրանցքների ջուրը մաքրելու համար վճռված է նրա անալիզը կատարել ոչ թէ ամեն շաբաթ, այլ շաբաթական երկու անգամ:

◆ Քաղաքային սանիտարական գործադիր յանձնաժողովը անհրաժեշտ է գտել, որպէսզի երկաթուղային հիւանդանոցը սանիտարական-բժշկական տեսչին հաղորդէր խոլերային մահվան բոլոր դէպքերի մասին:

◆ Օգոստոսի 29-ին խոլերային նշաններով հիւանդացան Թիֆլիսում հետևեալ անձինք. 5 րդ քաղաքամասում, Վլինի Նրբափողոցում, № 13 տանը՝ Ախալցխայի բնակչի կին Սիմիա Էխիսկօլաշվիլին. Անչիսխատի փողոցում, № 16 տանը՝ Դուշէթի գաւառի գիւղացի Աննա Բօլոտաշվիլի. 7-րդ քաղաքամասում, Մախատսկի նրբափողոցում, № 13 տանը՝ Թիֆլիսեցի Նիկոլայ Սուքիասեան, 27 տարեկան. 4-րդ քաղաքամասում, Գուդօվինա փողոցում, № 6 տանը՝ Նախիջևանի գաւ. բնակիչ Յարութիւն Խաչումեան, 30 տարեկան, և նրա կին Մարիամ Խաչումեան, 26 տարեկան: Հիւանդները տարված են խոլերային բարակները: Նրանց բնակարաններում կատարվել են ախտահանութիւն: 4-րդ քաղաքամասում, Վօզնէսենսկայա փողոցում, № 12 տանը խոլերային նշաններով հիւանդացաւ Բօրչալուի գաւառի բնակիչ Սիմէօն Պալջօվը, 50 տարեկան, որ ուղարկվել է խոլ. բարակը:

◆ Բժշկական խորհուրդը, Պետերբուրգում լսելով խորհրդի մշտական անդամ գլխաւոր բժ. Բերդէնսօնի զեկուցումը այն մասին, որ խաղողի գործածութիւնը որոշ աստիճան վնաս է տալիս խոլերայի ժամանակ, համաձայնեց զեկուցանողի կարծիքի հետ, որ ապացուցեց գիտական հետազօտութիւնների հիման վրա, որ որոշ պայմաններում խոլերայի ձողիկները բաւական երկար մնում են կենդանի դրութեամբ թարմ պտուղների և մրգերի ներսը և մակերևոյթին և դիւրին կերպով կարող են խոլերայի վարակման միջոց ծառայել:

Վարակման երկիւղը կրկնապատկվում է կրկին նրանով, որ խոլերայի միկրօբները յաճախ աջող պայմաններ են գտնում իրանց գոյութեան համար հողի և ջրի մէջ, որոնք այդպիսով նպաստում են խոլերայի վարակիչ թոյնի պահպանութեան:

Ուստի և օտարազգի և ռուսաց բոլոր բժշկական ձեռնարկների, ինչպէս նաև խոլերայից պաշտպանվելու կանոնների մէջ մատնանիշ է անվում այն նախազգուշացումների վրա, որոնք պէտք է նկատի ունենալ պտուղների վերաբերութեամբ (ի թիւս որոնց և խաղողի վերաբերութեամբ):

Օրինակներ բերելով, թէ օտարազգի պետութիւնների մէջ ամեն մարդ ինչպէս է պաշտպանվում խոլերայից, և այն նման կանոնները, որ մշակել է զանազան ժամանակ բժշկական խորհուրդը, զեկուցանողը ցոյց տուեց, որ խոլերայի ժամանակ խաղողից յիրաւի երկիւղ կայ և առանձնապէս այն խաղողից, որ բերվում է խոլերայով վարակված տեղից: Շատ և շատ ցանկալի է, որ համաճարակի երևալու դէպքում ազգաբնակութեան մէջ ճիշտ տեղեկութիւններ տարածվեն խաղողի մասին, իբրև ուտելիքի, այնպէս և այն պայմանների նկատմամբ, որոնցով պէտք է կատարվի նրա գործածութիւնը:

ՄՈՒՐԱՑԱՆ

—

Երէկ, շաբաթ, Միքայէլեան հիւանդանոցի հոգեկան հիւանդների բաժնում վախճանվեց հայ վիպասան և գրող Մուրացանը (Գրիգոր Տէր-Յովհաննիսեան), երկարատև ծանր հիւանդութիւնից յետոյ, 54 տարեկան հասակում:

Հանգուցեալը բնիկ շուշեցի էր, իր ուս. ւմը ստացել էր Շուշու թեմական դպրոցում այն ժամանակ, երբ այդ դպրոցում հայկաբանութեան ուսուցիչ էր Մաղաքիա Պլուզեանը, որ կարողացել էր ներշնչել իր սաների մէջ սէր առ մայրենի գրականութիւնը և լեզուն:

Ուսումը աւարտելուց յետոյ, ութսանական թւականների առաջին կիսում նա ուսուցիչ էր Խորէն Ստեփանէ վարդապետի մասնաւոր դպրոցում, իսկ յետոյ մեկնեց Թիֆլիս և, հաշւապահութիւն սովորելով, մտաւ գործակատարի պաշտօնով վաճառական Միքայէլ Միրզոյեանցի մօտ և մնաց այդ պաշտօնում 30 ձիգ տարիներ: Այդ ժամանակ և նա անձնատուր եղաւ գրականութեան, աշխատակցում էր «Նոր-Դար» թերթին և գրեց վէպեր, որոնք դասեցին նրան հայ վիպասանների շարքում:

Իր համոզմունքներով նա նացիոնալիստ էր և պահպանողական, բայց նրա վէպերն ունէին մի փայլուն կողմ—ճոխ և գեղեցիկ հայկաբանութիւն և, պէտք է ասել, բովանդակութեան կողմից ևս, մանաւանդ պատ-

քուր է. գոնէ մինչև հիմա ես առիթ չեմ ունեցել կասկածելու: Դեռ երէկ էր, որ այդ ամբոխը նրան ծափահարում էր ամեն անգամ, որ պատրիարք Օրմանեան քարոզում էր կամ խօսում: Ճիշդ է, որ ես էլ յարմար գտայ, որ նա հրաժարական տայ, որովհետև հանգամանքները բոլորովին փոխվել էին և այժմ ուրիշ ուղղութեամբ մարդ էր հարկաւոր պատրիարքական աթոռի վրա: Ես նրան յայտնեցի, որ հրաժարական ուղարկի և չը գայ խառն ժողովի, բայց նա հարկաւոր էր համարել անձամբ գալ և այդ օրն էլ ի դուր տեղ թըշնամական ցոյցի ենթարկվեց»:

Այստեղ ես նրան հետևեալ հարցն առաջարկեցի. «Ընդունում եմ, որ Օրմանեան սխալվել է պատրիարքութիւնից չը հրաժարվելով, երբ նրա բողոքներին կառավարութիւնը գոհացում չէր տալիս. ընդունում եմ, որ նա չը պէտք է կառչէր այդ աթոռին և հեռանար, նոյնիսկ սուլթանի, Բ. Դրան և զանազան այլ հայ կամ օտար անձերի պատուէրին և խորհրդին, թէկուզ ասելով ըստ իր գաղափարին՝ aprés moi le deluge. բայց չէ՞ որ Օրմանեան միանակ չէր ազգային վարչութեան մէջ: Դուք առնապետ էիք և բացի ձեզանից կային բազմաթիւ եպիսկոպոսներ, վարդապետներ, քահանաներ իբրև կրօնական ժողովի անդամներ և մի տասնեակ աշխարհականներ իբրև քաղաքական ժողովի անդամներ: Ի՞նչ էին մտածում սրանք: Ինչո՞ւ սրանք բոլորը մնում էին իրանց պաշտօնի վրա, գործում էին Օրմանեանի հետ, նրա հետ խորհրդակցում, և նրանից չէին հեռանում: Ինչու գոնէ այդ կրօնական և քաղաքական ժողովները խմբովին չէին հրաժարվում, եթէ տեսնում էին, թէ պատրիարքը փառասիրութեամբ կամ այլ որևէ դիտումով կառչած մնում էր պատրիարքական աթոռին: Չէ՞ որ այդպիսի մի խմբական հրաժարում նոյնպէս մի բողոք և ցոյց կը լինէր թէ կառավարութեան և թէ պատրիարքի յամառութեան դէմ»:

Ես նկատեցի, որ այս հարցումս այնքան էլ դուր չեկաւ Նորատունկեան էֆէնդիին, բայց նա այնուամենայնիւ նոյն պարզասրտութեամբ ինձ պատասխանեց. «Նախ ես պիտի պատասխանեմ իմ մասին: Ես բացարձակապէս հրաժարվել էի մասնակցել վերջին անգամ ազգ. վարչութեան (կրօն. և քաղ. ժողովներին), որովհետև իմ պետական պաշտօնական զբաղմունքս և միանգամայն ազգային միւս պաշտօններս (որոնց մասին յիշել եմ նամակիս սկզբին) գրաւում են իմ ամբողջ ժամանակս, և ես հնարաւորութիւն չունէի ազգային վարչութեան մասնակցելու, մանաւանդ երբ իմ կամքի հակառակ և իմ բացակայութեանը՝ ինձ առնապետ ընտրեցին: Երբ ես բոլորովին հրաժարվել ուզեցի, ինձ խնդրեցին, որ ես գոնէ անուանապէս մնամ առնապետ (նախագահ), և իրօք՝ վարչութեան 500 նիստերից հազիւ 25 ին կարողացել եմ ներկայ գտնվել, այն էլ միայն շատ կարևոր դէպքերում, երբ իմ ընկերակիցները դժուար դրութեան մէջ էին գտնվում: Իսկ վարչութեան միւս անդամների մասին կարող եմ ասել հետևեալը: Նրանցից մի մասը փոքրամասնութիւնը՝ հակառակ էր հրաժարեալ պատրիարքին, բողոքում էր նրա դէմ երբեմն և վիճում, բայց մեծամասնութիւնը Օրմանեանի հլու կամակատարներն էին: Օրմանեան բարձր էր բոլորից իր հեղինակութեամբ և վարչական հմտութեամբ, և բոլոր շրջապատողները խիստ կերպով կրում էին նրա ազդեցութիւնը: Բացի դրանից կար և մի ուրիշ կարևոր հանգամանք, որ պէտք չէ մոռանալ: Ամենքը երկիւղ էին կրում, որ եթէ կրօնական և քաղաքական ժողովները հրաժարվեն, սուլթանը իրաւունք չէր տայ ազգային ժողով գումարելու նոր ընտրութիւններ կատարելու համար, այլ ուղղակի կը ճանաչէր նորերին, որով թէ սահմանադրութեան սկզբունքը խախտված կը լինէր և թէ մանաւանդ այնպիսի հայեր կը ճանաչվէին, որոնք մեր ազգային և եկեղեցական շահերին վերջին հարուածը կարող էին տալ և իրերի դրութիւնը անհամեմատ աւելի կը վատանար: Ահա այս նկատումներով ժողովը մնում էր իր տեղը իբրև չարեաց փոքրագոյնը»:

Շնորհակալութիւն յայտնելով Նորատունկեան էֆէնդիին իր պարզ և անկեղծ պատասխանների համար, ես այնուհետև մի քանի հարցեր առաջարկեցի հայոց հարցի, կոտորածների, Իզմիրլեանի կատարած դերի և պատրիարքական գործունէութեան մասին, և նա նոյն անկեղծութեամբ պատասխանեց բոլոր իմ հարցերին, իր կողմից պատմելով այնպիսի դէպքեր 1895—96-ի սոսկալի տարիներից, որոնց համար ինքը միջնորդ էր եղել սադրազամի և Իզմիրլեանի միջև յայտնեց, թէ սուլթան Համիդ ինչ կարծիք ունէր Իզմիրլեանի մասին և այլն, որոնք շատ հետաքրքրական են, բայց պ. մինիստրի այս յայտարարութիւնները մամուլի էջերին յանձնել անյարմար եմ համարում առայժմ:

Կէս գիշերն մօտեցել էր ժամանակը, երբ տեկին Նորատունկեանի հիւրասիրութիւնը վայելելով միւս հիւրերի հետ միասին հեռացայ: Բաժանվելիս Նորատունկեան էֆէնդին ինքնաբերաբար յոյս յայտնեց, թէ նորից կը տեսնվենք:

Սարուխան

մական վէպերը, հետաքրքրութեամբ էին կարդացվում, իսկ «Ռուզան» ազգասիրական դրաման դեռ մինչև այժմ ևս հայ բեմից չէ իջնում։

Նա գերեզման իջաւ լքված իր կնոջից, զաւակներից և իր մերձաւորներից։ Ընտանեկան և այլ ձախորդութիւններն ընկճեցին նրան և հասցրին խելագարութեան։ Վերին աստիճանի ապերախտ վարվեց նրա հետ և այն հարուստ վաճառականը, որին 30 ձիգ տարիներ ամենայն հաւատարմութեամբ ծառայել էր, ստանալով ամսական հարիւր րուբլի և միայնակ տանելով նրա անձգին առևտրական գործերը։ Այդ վաճառականի ինտելիգենտ ժառանգներն ևս,—մինը բժիշկ, միւսը ինժեներ,—ստանալով ժառանգութիւն հարիւր հազարներ, որոնց կուտակման քիչ չէր նպաստել Մուրացանը, չունեցան մարդկային բարեխղճութիւն վարձատրել երեսնամեայ աշխատաւորին և նրա տառապանքի օրերում թեթևացնել նրա վշտերը։ Հիւանդանոցի բժիշկները պատմում են, որ վերջին օրերում երբ նա երբեմն-երբեմն մի պտուղ կամ մի այլ ուտելու բան էր խնդրում, կարելի եղաւ կատարել նրա խնդիրը շնորհիւ այն 40 րուբլու, որ «Մշակի» խմբագրութիւնը յանձնել էր և որ նուիրել էր Գօկանդի հայ գաղութը։

Մուրացանի իբրև գրողի և վիպասանի գնահատութիւնը մենք կը տանք յետոյ. առայժմ պէտք է ասենք, որ գերեզման իջաւ մի հայ աշխատաւոր գրող, որ ամենայն իրաւունք ունի խփել հայ հասարակութեան երեսին ապերախտութեան դրոշմը։

Հ. Ա.

ՄԻՆԻՍՏՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ՄԷՋ

Մինիստրների խորհրդի ամբողջ աշխատանքը ներկայումս կենտրոնացած է 1909 թւականի նախահաշւի գումարների քննութեան վրա։ Տեսչութիւններից շատերը արդէն ներկայացրել են իրանց նախահաշիւները, որոնց մի մասը քննվել է արդէն մինիստրների խորհրդի մէջ, սակայն վերջինիս աշխատանքները ձգձգվում են շնորհիւ այն բանի, որ մի քանի վարչութիւններ դեռ չեն ներկայացրել իրանց նախահաշիւները։ Այդպիսիների թւին է պատկանում զինուորական մինիստրութիւնը և ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրութիւնները։ 1909 թւի նախահաշւի քննութեան վերաբերեալ բոլոր աշխատանքները մինիստրների խորհուրդը մտադիր է վերջացնել սեպտեմբերի սկզբներում, որպէսզի նախահաշիւը կարողանայ, առանց ուշացնելու, ներկայացնել Դումային սեսսիան վերսկսվելուն պէս։ Մինիստրների խորհրդի նիստերի աշխատանքները արագացնելու նպատակով մտադրութիւն կայ շաբաթական 3—4 անգամ նիստ գումարել։

Մինչև այժմ ներկայացված նախահաշիւների մէջ աչքի է ընկնում մինիստրութիւնների պահանջած գումարների աւելացումը. այդ բացատրվում է, գլխաւորապէս, նրանով, որ ծրագրվում է, համարեա, բոլոր մինիստրութիւնների մէջ բարեփոխութիւններ մտցնել։

Առաջիկայ տարին այդ պատճառով, ինչպէս սպասում են մինիստրների խորհրդի մէջ, «չափազանց դժուար» պիտի լինի։

Նախահաշիւը հաստատվելուց յետոյ մինիստրների խորհուրդը մտադիր է անյապաղ զբաղվել իւրաքանչիւր տեսչութիւնների բարեփոխութիւնների ծրագրով։

(„Слово")

ՌԵՖՈՐՄՆԵՐ ՆԱՒԱՏՈՐՄԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Օգոստոսի 16-ին ծովային մինիստր գեն.-ադմ. Դիկովի նախագահութեամբ տեղի ունեցաւ երկրորդ խորհրդակցութիւնը, քննելու համար նաւատորմի վարչութիւնը վերակազմակերպելու նախագիծը, որ և ընդունվել է շատ աննշան ուղղումներով ու փոփոխութիւններով։

Ծովային տեսչութեան գլխաւոր ղեկավարութիւնը այդ նախագծով դրվում է ծովային մինիստրի վրա. նաւատորմի հրամանատարութիւնը յանձնվում է ծովային ույժերի երեք կառավարիչներին — Բալտիկեան, Սև ծովեան և Խաղաղ ովկիանոսի նաւատորմների։ Տեսչութեան ամբողջ տեխնիկական մասը, նախագծի համաձայն, միացվում է տնտեսական մասին, որ և ենթարկվում է ծովային մինիստրի օգնականին։

Խոշոր փոփոխութիւններ են սպասվում նաւահանգստային վարչութեան մէջ։ Շտաբի կառավարիչների պաշտօնները պիտի վերացվեն։ Նաւահանգիստները պիտի կառավարեն պատասխանատու-հրամանատարներ, որոնք կենթարկվեն նոյնպէս ծովային մինիստրի օգնականին։

Գլխաւոր ծովային շտաբը, ինչպէս և նոյնպէս կազմակերպված ընդհանուր ծովային շտաբը, մնալու են այժմեան դրութեան մէջ։ («Слово»)

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

(Սեփ. թղթ.)

Անգեղակոթ (Զանգ. գ.), 23 օգ. Այն գիւղը, որ քանի տարիներ սրանից առաջ մատակարարում էր իր հարևան շատ գիւղերին հացահատիկներ, որը հայ-թուրքական ընդհարումներից քայքայված Մինքինդին առեց ամբողջ սերմացուն,—ահա երրորդ տարին է, որ նա էլ ընկած է նոյն կարիքների մէջ, որպիսին էին Սիսիանի շատ գիւղերը։

1906 թ. անձրև ընդհարումների պատճառով դաշտերի մեծամասնութիւնը մնաց անմշակ, իսկ 1907 թ. զգալով սերմացուի մեծ կարիք, նոյնպէս սովորականի չափ չը ցանեցին։ Գարունը բացվելուց ցանածները լաւ ապագայ էին խոստանում, բայց ի զուր. հէնց որ կանաչները գետնի մակերևոյթից որոշ չափով բարձրացած էին, այն ժամանակվանից երևան գալով դաշտային մկներ՝ անխնայ փչացրին ցանքերը և մինչև հունձը սկսելը դաշտերում տիրեց կատարեալ ոչնչութիւն։

Այս տարի աշնանացանը դեռ ձմեռվանից փչացած լինելով յոյսերը դրած էին միայն գարնան ցանքսին. վերջինս մինչև մայիս բերկրութեամբ լցնում էր յուսահատ գիւղացիների սրտերը։ Բայց բնութիւնը այս անգամ ևս չը խնայեց իր պատուհասը հասցնել առանց այն էլ քայքայված գիւղացիներին. մայիսի երկրորդ կէսից մինչև այս օրերս անձրևի կաթիլ չէ տեսնված և կիզիչ տօթը չը թողեց մատաղահաս բոյսերին աճել, պտղի հասնել... Խեղճ աշխատաւորը այսօր իրան զրկված տեսնելով իր դառն քրտինքի վաստակից, յուսահատ դիմում է օտար քաղաքներ (գլխաւորապէս Բագու), որ այնտեղ գտնէ իր մխիթարութիւնը, կօպէկներ ձեռք բերելով կարողանայ ազատել իր գերդաստանը այժմեանից սպառնացող սովի ճիրաններից. բայց ի զուր, շտապում են միմիայն անգործների թիւը աւելացնելու. լաւ կը լինէր կանգ առնել և լուրջ մտածել....

Մ. Մկրտչեան

—

Երևան, 28 օգոստոսի

Հէնց այս րօպէին, ժամը 4-ին, Էջմիածնի գանձապահ Համազասպ վարդ. Համազասպեանը և համարակալ Ռուստամ-բէգ Մաղաքեանը կառքով գնում էին Վաղարշապատ՝ տանելով իրանց հետ 2200 ր., որը ստացել էին բանկից։ Երբ կառքը հասնում է Սարդարի-այգու վերջը, դուրս են գալիս դրանց առաջ 5 զինված հոգի և պահանջում փողերը։ Զարագործներից մէկը խփելով կոտրում է ձիաների սանձը, իսկ միւսները մերկացրած դաշոյններով յարձակվում են նրանց վրա և կառքից ցած բերում. Փողերը վարդապետի մօտ լինելով գլորում են նրան ցած և ոտներին կրծքին դրած պահանջում են յանձնել։ Վարդապետը երկար դիմադրելու համար վիրաւորվում է կրծքից (թեթև) և ձեռքից։ Զարագործները կտրելով վարդապետի գրպանը՝ տանում են բոլոր փողերը և ոսկի ժամացոյցը իր շղթայով։ Իսկ համարակալից պահանջում են երեսը դէպի պատը անել և ձայն չը հանել։ Վերջինից տարել են բրաունինգ ատրճանակը և 35 ր. փող. վիրաւորվել է ձեռքից թեթև։ Իսկոյն վիրաւորներին փոխադրեցին քաղաքային հիւանդանոցը, որտեղ կապեցին վէրքերը և որտեղ տեղի ունեցաւ քննիչի և ոստիկանապետի արձանագրութիւնը դէպքի եղելութեան մասին։

Գ. Աղազադեան

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Մոզդոկ, 16 օգոստոսի

Մոզդոկում գտնվող մի բուռն հայ հասարակութիւնը բախտ ունեցաւ գէթ մի անգամ տեսնել հայ սիրողների խմբի ներկայացումը։ Ամսիս 14-ին, հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8-ին, նախաձեռնութեամբ պ. Ներսէս Օրբելեանցի, տեղական երիտասարդ սիրողների մի խումբ, յօգուտ «Անաւրոնեան» գրադարան ընթերցարանի, պ. Եգոր Գրիգորեանցի սրահում տուեց հայկական մի ներկայացում։ Խաղացին «Խէչօի թուղը», «Ըստ յայտարարութեան» և «Բանաստեղծ» երեք վօդեվիլները, իւրաքանչիւրը մէկ արարուածով։

Նախքան վարագոյրը բարձրանալը թառի վրա նուագում էին «Արիք հայկազունք» և յետոյ «Մեր հայրենիք»։

«Ըստ յայտարարութեան» մէջ պ. Արսէն Խան Մարգարեանը օրինակելի էր Զաչեգկինի դերում. իսկ միւս դերակատարներից ոմանք մի քանիսը առաջին անգամն էին բեմ բարձրանում, բեմի վրա քիչ քաշվելով էին խաղում։

[illegible] դէպք, պէտք է ասել, որ բաւականաչափ աչքոյ անցաւ։

Իքս

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Հաստատ աղբիւրներից տեղեկացանք, որ Թիֆլիսի թիւրքական հիւպատոսը կ. Պօլսի կառավարութիւնից ստացել է անցաթղթեր, որոնք ձրիաբար տրվելու են հայրենիք վերադարձող չքաւոր թիւրքահպատակներին։

◆ „Кавказ" օրաթերթի թղթակիցը հեռագրում է Պետերբուրգից օգոստոսի 28 ին, երեկ. ժամը 8 և 38 րօպէին։ Այս րօպէիս Կովկասի Փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վորոնցով-Դաշկով, կոմսուհի Ելիսավետա Անդրէևնայի հետ միասին մեկնեց Տամբովի նահանգի Շացկի գաւառի Նովօ-Տօմնիկօվօյի իր սեփական կալուածքը։ Կայարանում, բացի ընտանիքի անդամներից, ժողովվել էին կովկասեան զօրաբանակի շտաբի կառավարիչ գեներալ Բերխման, շտաբի պաշտօնեաները, Փոխարքայի դիւանապետ Պետերսօն, նոյն դիւանատան պաշտօնեաները, առանձին յանձնարարութիւնների պաշտօնեաները, ադիւտանտները, Անդրկովկասեան երկաթուղիների կառավարիչ գ. մ. Նէյգեբաուէր, Փոխարքայի պալատի նախկին պաշտօնեաները և այլն։ Կոմսուհի Ելիսավետա Անդրէևնային մատուցին ծաղկեփունջ։

◆ «Закавказье» օրաթերթը իշխանութեան հրամանով դադարեցված է ընդմիշտ։

◆ Վաղը Թիֆլիսի բոլոր կրթական հաստատութիւններում առաւօտեան ժամը 8 ին տեղի կունենան մաղթանքներ, որից յետոյ կը սկսվի կանոնաւոր ուսումը։

◆ Ռուսաց եկեղեցական տօնի պատճառով տեղական ռուս հրատարակութիւնները երէկ լոյս չը տեսան, բացի պաշտօնական «Кавказъ»-ից։

◆ Թիֆլիսի քաղաքի եկամուտների և ծախքերի նախահաշիւը գումայական ֆինանսական մասնաժողովի քննութեան կառաջարկվի գալիք շաբաթ։

◆ Ստացանք հետևեալ նոր գրքերը. 1) Հրատարակութիւն բժ. Ա. Բուդաղեանի «Ինչպէս հիմնել գիւղատնտեսական ընկերութիւն», 64 էջ, գ. 10 կ.։ Շատ ցանկալի է, որ այս օգտակար և գեղեցիկ գիրքը մեծ չափով տարածվի ժողովրդի լայն խաւերի մէջ։ 2) Հարգման Ռուզամի «Իրաշրջանների վերածված թւաբանական խնդիրների ժողովածու», գ. տարվայ դասընթացք, փոխ. Յ. Տէր-Միրաքեան, 106 էջ, գ. 30 կոպ.։

◆ Թիֆլիսի ժամ. գեներալ-նահանգապետի կարգադրութեամբ զէնքի կանոնները խախտելու համար աքսորվում են 2 ամիս բանտ նստելուց յետոյ—թիւրքահպատակ Լէշչէկ օղլին՝ Թիւրքիա, և Ռուբէն Մնացականեանը՝ գօն.-նահ. սահմաններից։ Քութայիսի գաւ. բնակիչ Իլիկօ Վիսարիոնովիչ Չոմխէլիձէն, պարսկահպատակ Գէորգ Յովհաննիսեանը, Դմիտրի Բէգարաշվիլին, Իվան Դագիշվիլին, Երաստ Սուլաձէն, պարսկահպատակ Մաշադի աղա Ատականուսլը, Իոսիֆ Ազլաձէն, Երևանի պաւաւոր քաղաքացի Ղազար Եղիազարեանը և Թիֆլիսեցի Իվան Մուլիգէնը զէնքի պարտադիր կանոնները խախտելու համար ենթարկվում են բերդարգելութեան զանազան ժամանակներով։ Գօրու գ. բնակիչ Նիկոլայ Իօրամով, Իվան Աֆանասևէվ, Իվան Սվէշնիկով, Իոսիֆ Կոլբէգով, Գօրու գ. Ախալքալաքի գիւղաքաղաքի բնակիչ Իվան Խուցիէվ, Ալեքսանդր Պիշին, Վասիլիյ Զուբիէվ, Անդրէյ Բիչկով, Ալ. Օձէլաշվիլի, Իոսիֆ Կերեչաշվիլի, Սարգիս Ծվիդաձէ, Դաւիդ Նասիբաձէ, Գէօրգի Սաբանիձէ, Ճվարաձէ Գագուա, Վիկտոր Զաքուկեանը, Գօրու գ. Ախալքալաքցի Ալ. Գր. Բորիէվ, իբրև հասարակութեան և պետական կարգ ու կանոնի համար վտանգաւոր անձեր, աքսորվում են գեներալ-նահանգապետութեան սահմաններից։

◆ Դուշէթի քաղաքային ատեանը Թիֆլիսի նահանգապետի հաստատութեան է ուղարկել Դուշէթի քաղաքային լիազօրների ժողովում մշակված նախագիծը՝ 13 թոշակաւորներ հաստատելու Ա. Ջալինեանի անունով հետևեալ կրթական հաստատութիւններում. 1) Էջմիածնի հոգևոր ճեմարանում, 2) Մոսկվայի Լազարեան ճեմարանում, 3) Թիֆլիսի II արական գիմնազիայում, 4) Թիֆլիսի ռէալական դպրոցում, 5) Թիֆլիսի իգական գիմնազիայում, 6) Մոսկվայի կայսերական համալսարանի իրաւաբանական և բժշկական ֆակուլտէտներում, 7) Կայսերական Պետրովո-Ռազումովսկ ակադեմիայում և 8) Ումանի երկրագործութեան և այգեգործական դպրոցում։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Օգոստոսի 28 ին, գիշերվայ ժամը 12 ին, Պասկեվիչա փողոցում, Ռօզենֆելդի տան դռնապան Իվան Բելեակինօվը գինու փոխարէն սխալմամբ խմեց կօրրօզեան թթւուտ։ Նրա կեանքը վտանգի մէջ է։

◆ Օգոստոսի 29-ին ձերբակալվեց Թիֆլիսեցի Գաբրիէլ Կարապետեանցը, որ մեղադրվում է թաղական վերակացու Կիսէլի սպանութեան մէջ։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

◆ Պրօֆեսօրական շրջաններում շատ են խօսում ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան կողմից մօտ օրերս հրատարակվելիք նոր կարգադրութեան մասին, որի համաձայն պրօֆեսօրներին յիշեցվում է, որ նրանք, իբրև պետական ծառայութեան մէջ գտնվող պաշտօնեաներ, զրկվում են կուսակցական կազմակերպութիւնների մէջ որևէ մասնակցութիւն ունենալու իրաւունքից։ Մի և նոյն ժամանակ լուր է պտտում, որ իրաւաբանական ֆակուլտետի պրօֆեսօրները արդէն ստացել են այդ առաջարկը։ («Мин.»)

◆ Լուր է պտտում, որ առաջիկայ նոր տարվանից դադարելու է «Вѣстникъ Европы» ամսագրի հրատարակութիւնը։ Թերթի պատկառելի ղեկավարներ Մ. Մ. Ստասիւլեվիչը և Կ. Կ. Արսենիէվը իրանց զգում են արդէն 40 տարվայ ժուրնալիստական աշխատանքից յոգնած, իսկ երիտասարդ գրականագէտների թւում չեն կարողանում գտնել մէկին, որին կարելի լինէր վստահանալ ամսագրի հրատարակութիւնը այն մէջ ալ ուղղութեամբ, որով անշեղ կերպով առաջ էին տանում այժմվայ ղեկավարները։

◆ Վարշավայից հեռագրում են „Р. Сл." լրագրին, որ առևտրի տեւողութեան հարցը պառակտել է Վարշավայի լեհ և ռուս վաճառականներին երկու բանակների։ Ռուս վաճառականները բողոք են ներկայացրել ադմինիստրացիային լեհական վաճառականների կայացրած այն որոշման դէմ, որով ճաշի ժամանակ երկու ժամով պէտք է փակվեն խանութները, բանալով նրանց առհասարակ առաւօտեան ժամը 8-ին և փակելով երեկոյեան 9-ին։ Ռուս վաճառականները պահանջում են, որպէսզի կէսօրներին խանութները չը փակվեն, բայց որպէսզի չաւելանայ աշխատանքի օրվայ տեւողութիւնը, համաձայնվում են բանալ խանութները առաւօտեան ժամը 9-ին և փակել երեկոյեան 9-ին։

◆ Մ. պ. Արցիբաշևը վերադարձել է Պետերբուրգ։ Նրա առողջութիւնը բոլորովին կազդուրված է։ Ներկայումս նա աշխատում է մի նոր վէպի վրա, որը կրելու է «Սանինի շարունակութիւնը» անունը։ Առաջին գլուխները արդէն սևագրված են։

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

◆ Օգոստոսի 23-ին Մոսկվայում տեղի է ունեցել հոկտեմբերի 17-ի միութեան կենտրոնական կօմիտէտի նիստը։ Քննութեան են առնվել համագումար հրաւիրելու և ծրագրային հարցերը։ Վճռված է համագումարը հրաւիրել Պետերբուրգում յունվարի տօներից յետոյ Դումայի սեսսիան վերսկսելու ժամանակամիջոցում։ Համագումարին կը մասնակցեն Մոսկվայի կենտրոնական և Պետերբուրգի կօմիտէտների անդամները, նահանգականներից՝ վեցական հոգի, քաղաքային կօմիտէտներից—երկուական, և ապա միութեան պարլամենտական ֆրակցիան։ Մի քանի հարցերի քննութիւնից զատ՝ համագումարը կը զբաղվի նաև կուսակցութեան նոր կանոնադրութեամբ։

◆ Սեպտեմբերի սկիզբներում Մոսկվայի դատաստանական պալատում սկսվելու է Մոսկվայի սօցիալ-դեմօկրատական կազմակերպութեան խոշոր և դղրդեցուցիչ գործի քննութիւնը։ Դատարանին կը ներկայանան 48 մեղադրեալներ, իսկ մնացեալները, որոնց թւում նաև Պետական Դումայի նախկին անդամ Ալեքսինսկին, դեռ ևս չեն գտնված։ («Р. С.»)

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂՈՒԱԾՔՆԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻՑ

◆ Դամադ Մահմուդ փաշայի յուղարկաւորութիւնը կատարուելէ առաջ «Պրինցեսա Մարիա»-ի մէջ իշխան Սաբահեդդինի ներկայացան օսմանեան սահմանադրական քլիւբին ներկայացուցիչները՝ տեարք Յակոբ Էսաեան, Քերովբէ Ծամատեան, Հնչակեան կուսակցութեան պատգամաւորներ տեարք Ճանկիւլեան, Սաբահ-գիւլեան, Մուրատ, վանեցի պատգամաւորութիւնը՝ Ստեփան էֆ. Կուրտիկեանի հետ։ Իշխանին շուրջ կը գտնուէին կայսերազուն իշխանները, Ֆուատ փաշա և զինուորական ու քաղաքային բարձրաստիճան պաշտօնատարներ։ Յակոբ էֆ. Էսաեան առաջ անցնելով յարգանօք բարևեց իշխան Սաբահեդդինը, անոր ձեռքը համբուրեց և յանուն օսմ. սահմանադրական քլիւբին բարի գալուստ մաղթեց անոր յաղթական դարձին համար ի Պօլիս։ Իշխանը խորին շնորհակալութիւն յայտնեց արտայայտուած զգացումներուն համար և սիրալիր կերպով սեղմեց Յակոբ էֆ. Էսաեանի ձեռքը։ Ապա ներկայացան հնչակեանք, որոնց շատ սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ բէյխանը, պատասխանեց բարի գալստեան խօսքերուն, և խօսքը պ. Ճանկիւլեանի ուղղելով ըսաւ. «Թոյլ տուէք որ սեղմեմ ձեր սիրելի ձեռքը»։ Յանուն վանեցի պատգամաւորութեան, բարի գալստեան շատ գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց Կուրտիկեան էֆ., և իշխանը մեծապէս զգածուելով խորին շնորհակալութիւն յայտնեց, մաղթանքներ ընելով հայ և թուրք եղբայրութեան համար, երկրին բարօրութեան համար, և ըսաւ թէ ինք վստահ է երկրին ապագային համար զոր շատ փայլուն կը տեսնէ. հրաւէր ուղղեց միութեան, որուն արդիւնք եղաւ ներկայ վիճակը։ Յանուն տեղապահ սրբազանին, իշխանին ներկայացաւ տ. Գնէլ ծ. վ. Գալէմքեարեան և բարի գալուստ մաղթեց։ («Բիւզանդիոն»)

◆ Երեք շաբաթէ ի վեր արտասահմանէն Պօլիս դարձող ազգայիններուն թիւը 1000-ն անցած է։ Բաշխուած գումարը 700 ոսկիէ աւելի է։ («Բիւզանդիոն»)

◆ Դամադ Մահմուդ փաշայի յուղարկաւորութեան ներկայ էին 100,000-ի մօտ օսմանցիներ և օտարականներ։ Հայոց և յունաց պատրիարքարաններուն կողմէ ղրկուած ծաղկեպսակները Մահմուդ փաշայի գերեզմանին վրա դրուեցան։ («Բիւզանդիոն»)

◆ Միացեալ ընկերութեան ի նպաստ նուիրատուութիւններ կըլլան ամեն կողմէ։ Եգիպտաբնակ ազգային մը խոստացեր է 2500 ֆրանք տալ. նոյնպէս Լևոն էֆ. Աստուր յաջողեր է 2500 ֆրանքի բաժանորդագրութիւն ստորագրել տալ Աղեքսանդրիոյ կրթասէր ազգայիններուն։ Պոլսոյ մէջ ալ նուիրատուութիւնը կը շարունակէն։ Օսմ. Սահմանադրական Ակումբը 300 ոսկիի գումար մը ապահոված է ստորագրութեամբ։ Պերայի մէջ 200 հոգի բաժանորդ գրուած են։ Երբ 500-ի հասնի բաժանորդներուն թիւը, հիմնադիրներու ժողովը պիտի գումարուի վարչութիւն մը կազմելու համար։ («Արևելք»)

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

29 օգոստոսի

ԿԱԼՈՒԳԱ։ Մէշչօվի զէմստվօն լիովին վերադարձրեց այն գումարը, որ բաց էր թողնված իբրև փոխատուութիւն հաց գնելու և իսկական գներով վաճառելու համար։ Մասալկի զէմստվօն 45,000 րուբլուց վերադարձրեց 43,000-ը։ Կօզելսկի զէմստվօյի մէջ հաշիւները աւարտման մօտ են։

ՄՕՍԿՎԱ։ Փակվեց բողոքական պաստորների համագումարը։ Հետևեալը կը կայանայ Սարատովում, 1909 թ.։

ԵԿԱՏԵՐԻՆԲՈՒՐԳ։ Նորակառոյց երկաթուղածի վրա տեղի ունեցաւ գնացքի խորտակում. մի բանուոր սպանվեց, եօթը վիրաւորվեցին։

ԽԱՐԿՕՎ։ Մի խումբ խոշոր շաքարագործարանատէրեր մի պատգամաւորութիւն ուղարկեցին Պետերբուրգ, միջնորդելու որ Խարկօվ-Լգօվ նոր երկաթուղին կառուցվի արևմտեան վարիանտով, ուր շարքէ-շարք գործարաններն են գտնվում, փոխանակ արևելեանի։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Օգոստոսի 29-ին Նորին Մեծութեանց սպառնացող վտանգից հրաշքով ազատվելու օրը կայսերական «Շտանդարտ» զբօսանաւում կատարվեց գոհաբանական մաղթանք։ Պատարագին ներկայ էին Նորին Մեծութիւնները, օգոստափառ Երեխաները և շատ բարձրաստիճան անձեր։

Օգոստոսի 28-ից մինչև օգոստոսի 29-ի կէս գիշերը խոլերայով հիւանդացան 59 հոգի, մեռան 8 հոգի։

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի կարգադրութեամբ Պետերբուրգի կանանց բժշկական ինստիտուտի և համալսարանների ուսանող-բժշկացուներին, որոնք հրաւիրված են հակախոլերային ձեռնարկութիւնների մէջ մասնակցութիւն ունենալու, թոյլատրված է քննութիւնները յետաձգել։ Զինուորական մինիստրութեան կարգադրութեամբ զինուորա-բժշկական ակադեմիայի երեք գլխաւոր դասընթացքների ուսանողներին, որոնք հրաւիրված են մասնակցելու խոլերայի կռւի մէջ, թոյլատրված է նոյնպէս քննութիւնները յետաձգել մինչև հոկտեմբերի 1-ը։

Նիժնի Նովգորոդի նահանգում խոլերայի սկզբից մինչև օրս հիւանդացել են 526, մեռել են 225 հոգի։

Մոսկվայում հիւանդացել և մեռել է 1-ը։ Քաղաքապետի կարգադրութեամբ կազմվել է սանիտարական բիւրօ։

Դնէպր գետի երկարութեամբ մինչև Խերսոն ընկած տեղերը յայտարարված են խոլերայից վտանգաւոր։

ԲԵՐԼԻՆ։ «Reichsanzeiger»-ում տպված է մի կարգադրութիւն, որով բժշկական քննութիւն է հաստատվում այն ճանապարհորդների և նաւերի համար, որոնք գերմանական նաւահանգիստներն են մտնում Պետերբուրգից, Կրօնշտադից և Սև ու Ազով ծովերի ռուսական նաւամատոյցներից։

ԲԵՐԼԻՆ։ Կապիտան-լէյտենանտ բարօն Ֆօն-Կէյզերլինգը նշանակված է ծովային կցորդ հիւսիսային պետութիւնների համար։ Նրա մշտական բնակատեղին լինելու է Պետերբուրգը։

Ժամ. խմբագիր՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՌՈՒՍՈՒՑԻՉ

ընտանիքաւոր, ցանկանում է վերցնել 2 կամ 3 տղայ կամ աղջիկ, լիակատար կերպով իր մօտ ապրելու, դասերի կրկնութեամբ կամ պատրաստելով։ Վճարը չափաւոր է։

Հասցէն՝ Близъ 3 муж. и женс. гимн. Бебутовская 44, верхній этажъ, спросить учителя.

(կ. և. հ.) 4—1

Թիֆլիսի գրավաճառանոցներում ծախվում են

հանգուցեալ

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՆՑԵԱՆԻ

հետևեալ աշխատութիւնները.

1) Հայ հեղինակներ բ. տպ. գինը	1 ր. —
2) Պատմական քերակ.	75 կ.
3) Դպրոցական քերակ. բ. տպ.	25 կ.
4) Հայ պատմ. բարեփ. բ. տպ.	50 կ.
5) Գրքանի ուղղագրութիւն	5 կ.
6) Հայոց լեզու ա. տարի	20 կ.
7) Պատկերազարդ այբբենարան	50 կ.

Գումարով գնողները ճանապարհածախք չեն վճարի կամ 20% զեղչ կը ստանան եթէ դիմեն խնամակալներին հետևեալ հասցէով՝ Тифлисъ, 5 уч. Абасъ-Абадская площ. № 5. А. Авакянцу.

Խնամակալներ Գր. Վանցեանի գոյքի՝
Իս. Յարութիւնեան
Ա. Աւագեան

(կ. և. հ. շ. չ.) 5—1

Սրանով յայտարարում եմ, որ 1905 թ. իմ տուած հաւատարմաթուղթը եղբօրս՝ Խաչատուր Զաքարեանցին ոչնչացնում եմ:

1—1 Ազարեգ Զախարեանց

Բ Ա Ց Վ Ա Ծ Է

ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ ուսումնարան և

ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

Մ. Գ.

ԹԵՄՈՒՐԱՁԵԱՆԻ

Աշակերտուհիների և կանանց հագուստների պատուէրների ընդունելութիւնը օգոստոսի 25 ից, իսկ պարապմունքները սկսվում են սեպտեմբերի 1 ից.

Բէհբութեան փողոց № 30.

Նոյն տեղում ընդունվում են փոքրահասակ աշակերտ և աշակերտուհի նախկերնիկներ:

(29, 31, 3) 3—2

ՎԱՆՔԻ ուսաց եկեղեցում կիրակի, օգոստոսի 31-ին, նորընծայ, Խորէն քահանայ Խուցեանը մատուցանելու է իր անդրանիկ պատարագը: Սկիզբը 10 ժամին:

Պատարագին կերգէ քառաձայն խումբը: Երեցփոխ՝ Զ. Մամուլեան

2—2

Դ Վ Օ Ր Ց Օ Վ Ե Ա Ն

ՆՕՄԵՐՆԵՐ

Քաղաքի կենտրոնում, Դվորցովայա փողոցի վրա: Համարները նոր վերանորոգված են ամեն մի յարմարութիւններով և մաքրութեամբ: Համարի վճարը օրով, նոյնպէս և ամսական՝ մեծ զեղջով: Ծառաներն ուշադիր և ամեն մի պատուէր շուտափոյթ կատարող: Ունի տելէֆօն և մաքուր խոհանոց:

Այդ շենութիւնը բանկի համար յաtկացնելու յուրը անհրմն եր:

Կառավարչուհի՝ Զ. Սաղաթէլեան

(21, 24, 28, 31) 4—4

Դպրոց եւ Մանկական Պարտէզ

Ե. Ս. Ցարութիւնեանի

Երկու սեռի մանուկներ պատրաստվում են բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար:

Ընդունելութիւնը օգոստոսի 25-ից: Ուսումը սեպտեմբերի 1-ից:

(21,23,24,26.28,30,31, 2,5,7) 10—7

УГОЛЬ
КУЗНЕЧНЫЙ, ПАРОВИЧНЫЙ, ПЛАМЕН., АНТРАЦИТЪ, КОКСЪ.
ЦѢНЫ ОПТОВЫЯ.
А. БРАУХЛИ, Харьковъ.

52—5

Վաճառվում են՝

Յովհ. Արարաջեան. «ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ» պատկերազարդ. I տ.—25 կ., II տ.—30 կ. III տ.—40 կ.:

Ա. Արարաջեան. «ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ», գինը 20 կ.:

Պահեստներ. կազմողի մօտ՝ Александрополь, Ов. Арабаджіану, Թիֆլիսում Книж. магазинъ „Гуттенбергъ", Բագւում „Сотрудникъ" գրավաճառանոցում, Կարսում՝ Յովսէփ Արարեանի մօտ: Վաճառվում են նաև Կովկասի բոլոր յայտնի գրավաճառանոցներում:

Գրավաճառներին ձեռնտու պայմաններ (կ. ե.) 10—7

ԴՊՐՈՑ ՊԱՆՍԻՕՆ և ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

Ս. Վ. Արղութեան-Երկայնաբազուկի

(Միքայէլեան պր. № 138. ս. տ.)

Երեխաների ընդունելութիւնը օգ. 28-ից: Պարապմունքները կը սկսվեն սեպտ. 2-ից: Երեխաները պատրաստվում են մինչև III դաս.: Աղջիկները մինչև V դաս. բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար: Դպրոցին կից կայ ձեռքի աշխատանքի դասարան:

13, 17, 24 6—6 21, 29, 31

Ի գ ի տ ո ւ թ ի ւ ն

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԳԻՒՂԱՑՈՑ

Իսպօլնիտելնի լիստեր մօտ 200 րուբլու Պետր Դիմիտրիեվիչ (Նոյնը Զումշուդովիչ) Մելիք Շահնազարովի անունով ծախվում է 60 րուբլով: Դիմել՝ Թիֆլիս, Նիկողայոս Լալայեանցին, Նիկոլաեվսկայա փող. № 64.

2—2

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է

Ա. ԱԹԱՆԱՍԵԱՆԻ

ԴԱՍԱԳԻՐՔ

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

մարդ, կենդանի, բոյս և հանք

Դասընթացք հայոց ժողովրդական և քաղաքային դպրոցների III, IV և V տարիների համար:

Հիմնովին բարեփոխած, հարստացրած նոր նիւթերով և մօտ 130 նկարներով:

Գինն է 70 կ.

Դիմել Թիֆլիս Աշ. Աթանասեանին «Խաթաբալայի» խմբագրատուն, կամ «Գուտենբերգ» գրախանութին:

10—5

Զութակահարութեան

Դ Ա Ս Ե Ր

Մ. Վ. Վասիլեվի

Պարապմունքների սկիզբը՝ սեպտ. 1-ին, վախճանը՝ յունիսի 1-ին: Ուսումն. տարվայ վճարը՝ 90 րուբլի երկու նուագով: Ընդունելութիւնը օգոստոսի 30-ից ամեն օր, առ. ժամը 10—1 և երեկ. ժամը 5—7½:

Գրիբոեդովսկայա փող. № 5.

(օգ. 26.28.31, սեպ. 2,4,7) 6—3

ԵՂԲԱՅՐ եւ ՔՈՅՐ

ցանկանում են պաշտօն ստանձնել հայ դպրոցներից մէկում. եղբայրը երգեցողութիւնից, ձայնագրութիւնից և խմբապետութիւնից. (աւարտել է Մոսկվայի խմբապետական դասընթացները). քոյրը՝ կարուձևից. դիմել՝ «Մշակի» խմբագրատուն:

(ու. կ.) 2—2

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բագուի Հայոց Կուլտուր. Միութեան

I

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

1. Ժողովրդական գրադարան
   - № 1. Վիլհէլմ Տէլլ 5 կ.
   - № 2. Ցրէնի 5 կ.
   - № 3. Թէ ինչպէս պէտք է հիմնել վարկային ընկերութիւններ 5 կ.
   - № 4. Բամբակի մշակութիւնը 3 կ.
   - № 6. Կոյակ 5 կ.
2. Պատանեկական գրադարան
   - № 1. Անգլուխ ձիաւորը հեղ. Մայն Րիդի I. մաս 30 կ.
   - № 2. » » I. » 30 կ.
   - № 3. » » II. » 30 կ.
   - № 5. » » III. » 30 կ.
   - № 4. Գ անտ Նաւապետի որդիքը հեղ. Ժիւլ Վերնի I մաս 30 կ.
   - № 6. Գրանտ Նաւապետի որդիքը հեղ. Ժիւլ Վերնի I մաս 30 կ.
   - № 7. Շէրլոկ Հոլմսի արկածներից, ուշացած վրէժխնդրութիւնը ա. մ. 30 կ.
   - № 8 Նոյնը բ. մ. 30 կ.
   - № 9 Գրանտ Նաւապետի որդիքը հեղ. Ժիւլ-Վերնի II մաս 30 կ.
   - № 10 Նոյնը III մաս 30 կ.
3. Դասագրեր
   - №. 1. Խրեստոմատիա Ս. Մանդինեանի II գիրք 75 կ.
4. Պատմական գրադարան
   - № 1. Դիւան հայոց պատմութեան Գիւտ ա. ք. Աղանեանի 4 ր.—
5. Բանաստեղծական գրադարան
   - № 1. Յով. Յովհաննիսեանի բանաստեղծութիւնները 1 ր. 50 կ.
6. Գեղարուեստական գրադարան
   - № Վէրք Հայաստանի հեղ. Խ. Աբով եանի 50 կ.

II

Լոյս են տեսել և ՄԻՈՒԹԵԱՆ հրատարակած հետևեալ գրքերը

1. Վարկային ընկ. կանոնադրութ. 30 կ.
2. Голодъ. Զաւարեանի 30 կ.
3. Կանոնագիր գիւղական կամ ընկերական շտեմարան-գանձարանի Ս. Զաւարեանի 2 կ.

III

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ հրատարակութեամբ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԻ ՇՈՒՏՈՎ

1. Ժողովրդական գրադարան
   Գործնական շէրամապահ. գինն է 5 կ.
2. Մանկական գրադարան
   № 1 Կօշիկ հագնող կատուն
   Շարունակվում է բաժանորդագրութիւն «ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ»

Բագու	5 ր.
Ուրիշ քաղաքները	6 ր.
Արտասահման	22 ֆր. կամ 8 ր.

Իւրաքանչիւր գրքի Գինն է 30 կ.

Դիմել՝ Контора Бакинск. Армянск. Культурнаго Союза, Красноводская ул. д. И. Д. Адамова. Баку. 10—7

ԺԱՄԱՑՈՅՑ KAVALIER

Ընդառաջելով գնողների ցանկութեան՝ ունենալ ճիշտ և իսկական ժամացոյց էժան գնով, մենք վճռեցինք տալ 3 ր. 95 կ.-ով տղամարդկանց բաց տափակ ժամացոյց «KAVALIER», վերջին կատարելագործութիւններով ժամացոյցային մեխանիզմի մէջ: Կորպուսը փայլուն մուգ-կապոյտ գոյնի է: Ցիֆերբլատը մետաղական ոսկեզօծված կամ արծաթազօծված: Սլաքների ուղղութիւնը՝ գլխի վրա: Ընթացքը՝ խնամքով ստուգված, որի մասին տրվում է երաշխաւորութիւն:

Պատուէրները կատարվում են անմիջապէս պահանջը ստանալուց յետոյ:

Առաքման համար վերցվում է գնողներից (Եւրոպական Ռուսաստան 50 կոպ. / իսկ Ասիական » 75 կոպ.

Պատուէրներն ուղարկել՝ Торговому дому

Московскій Центральный Складъ Часовъ.

Москва, д. Виноградова № 126.

Յ. Գ.—Կանխավճար ուղարկողներին, դրամով կամ մարկաներով, ձրի տրվում է ժամացոյցի շղթայ տղամարդի կամ կնոջ:

(հ. կ.) 30—12

ԺԱՄԱՑՈՅՑ և ԱԾԵԼԻ

ԱՄԵՆՔԻՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

ԻՐԵՐ

ՄՈՍԿՎԱՅԻ ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԸ

ՈՒՂԱՐԿՈՒՄ է 150 իրեր միայն 8 ր. 95 կ.

1) Անգլիական սև պողպատէ տղամարդկանց կամ կանանց բաց ԺԱՄԱՑՈՅՑ: Ժամացոյցի մեխանիզմը արտասահմանեան շինուածք է և պարգևատրվել է համաշխարհային ժամացոյցի ցուցահանդէսում: Լարվում է առանց բանալիի (ռեմոնտուար): Ժամացոյցը բանում է րոպէ առ րոպէ, որի համար երաշխաւորութիւն է տրվում. 2) Տղամարդկանց կամ կանանց նորաձև պարանոցի շղթայ. 3) Գեղեցիկ տեսքի բրելօկ. 4) Ժամացոյցը գողացվելուց ազատ պահող գործիք. 5) Անգլիական լաւագոյն պողպատէ ԱԾԵԼԻ. 6) Ածելիաման. 7) Նիկէլի փոքր թաս սապօնի համար. 8) Վրձին սապօնվելու համար. 9) Սապօնի փոշու արկղիկ. 10) Թաւշեայ շպարի արկղիկ. 11) Կարապի բմբուլից փնջիկ շպարվելու համար. 12) Ցանկացողներին ածելիի և իր պարագաների փոխարէն կարող ենք ուղարկել կանացի նորաձև բրօշկա և մի զոյգ պարիզեան գոհարազարդ ականջօղեր. 12—14) Տուալէտի պրդուզարդարանք, բաղկացած հայելիից, սանրից և կօշիկներ կոճկելու կարթից. 15—19) Գարնիտուր, բաղկացած կրծքի 2 և մանժէտի 3 արտասահմանեան աշխատանքի զապօնկաներից «Մօդերն» ոճով, կամ թէ սրա փոխարէն կանանց սանրեր. 20) Ամերիկական գրպանի մկրատ. 21) Գրպանի դանակ. 22—23) Գրպանի մատիտ և գրիչ. 24) Ճանապարհորդական գրպանի թանաքաման. 25) Պարիզեան ստերէօսկոպ մեծացնող ապակիներով. 26—75) 50 լուսանկարչական գողարիկ նկարներ ստերէօսկոպի համար. 76—100) 25 Carte postale բաց նամակներ գեղեցիկ եղանակներով, որոնք կարող են մի ալբոմի զարդը դառնալ. 100—125) 25 լաւագոյն պօստային թուղթ. 126—150) 25 այդպիսի ծրար: Բոլորի համար միայն 8 ր. 95 կ. Նոյն իրերը, խուլ ժամացոյցով—1 րուբլով թանգ, այսինքն 9 ր. 96 կ., իսկ արծաթեայ խուլ ժամացոյցով միայն 16 ր. 95 կ.:

Ինչպէս տեսնում էք, սրանից էժան չէ կարող լինել:

Ուղարկվում է և վերադիր վճարով

Ծրարելը ձրի: Գործադրութիւնը օրինակելի: Ուղարկելու համար յաւելեալ առնըվում է Եւրոպական Ռուսաստան՝ 65 կ., իսկ ասիական—95 կ.:

Լաւութեան լիակատար երաշխաւորութեամբ. | ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐԸ ՀԱՍՑԵԱԳՐԵԼ Московскій Центральный Складъ Часовъ | Խնդրում ենք չը խառնել վարչավեան ֆիրմաների հետ.

Москва, д. Виноградова. № 126

P. S. Փողով կամ նամականիշերով գրաւական ուղարկողներին իբրև նուէր ուղարկվում է գեղեցիկ քորոց փողպատի (գալստուկի) համար:

(կ. չ.) 36—11

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ԳՏՆՎՈՂ

ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշւապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների մինիստրութեան ուսումնասիրական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում:

Սովորեցնում և պատրաստում են

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ անձանց, գործնական ձևով հաշւապահութիւն և ուրիշ մասնագիտական:

Ներկայ տարվայ կուրսերում բացի սովորական մասնագիտական առարկաներից աւանդվելու է ծրիսրար քաղաքական տնտեսութիւն (политическая экономія) և որոշ վճարով կամաւոր սղագրութիւն (стенографія):

Ընդունելութիւնն ամեն օր, ժամը 4-ից մինչև 7-ը երեկոյեան, 9-ից մինչև 10-ը առաւօտեան: Պարապմունքները սկսվելու են 1908 թ. սեպտեմբերի 15-ից, պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ: Ծրագիրը ուղարկվում է ձրի:

Դասընթացքը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների մինիստրութեան թոյլատրած ծրագրի համաձայն, ատեստատներ:

Դրանից անկախ՝ բացված է քիչ պատրաստականութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ և կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան համար:

Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին Թիֆլիսում. Н. В. Абраамяну, Николаевская ул., № 22, ամեն օր: Վերևում յիշած ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում: Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին առանց պօստի ծախս վճարելու: ԳԻՆՆ է 3 ր. 50 կոպէկ: 20—11

(կ. ե. հ.)

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ ՀԻՆԳԴԱՍԱՐԱՆԵԱՆ (2 պատրաստ. և 3 հիմնակ.) | ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ (ԵՐԿՍԵՌԱՅ)

Իվան Զախարիչ Տէր-Ստեփանեանի

աւարտած առևտրական բարձր կուրսերը

ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՎ

Պետական ծառայութեան՝ ուսուցիչների համար, իսկ աշակերտների համար—ատոփճանի, անձնական պատւաւոր քաղաքացիութեան և զինւորական ծառայութեան II կարգի արտօնութեան:

→ ՎՃԱՐԸ ←

Կիսամեայ, սկզբից առաւօտեան զբաղմունքների համար 30 ական րուբլի, իսկ երեկոյեանի համար 60 ական րուբլի. իսկ անպարտադիր առարկաների համար, բացի տեղական լեզուներից 5 ական րուբլի: Խնդրագիրների ընդունելութիւնը մինչև սեպտեմբերի 1 ը

Թիֆլիս, Աւճալեան փողոցի սկիզբը, 1 Բուտանովսկայա փողոց, սեփ. տ. № 13.

Տեսուչ-հիմնադիր՝ Իվ. Զախ. Տէր Ստեփանեան

ե. հ. կ. 3—3

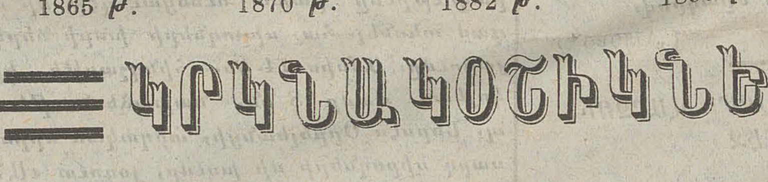
1865 Թ. 1870 Թ. 1882 Թ. 1896 Թ.

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐ

1860.
Т.Р.А.Р.М.
С.ПЕТЕРБУРГЪ.

Իսկականները միայն այս դրոշմով

ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՌԵԶԻՆԻ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ԸՆԿ. Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ

ԼՐԻՒ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ամեն յատկութեան համար

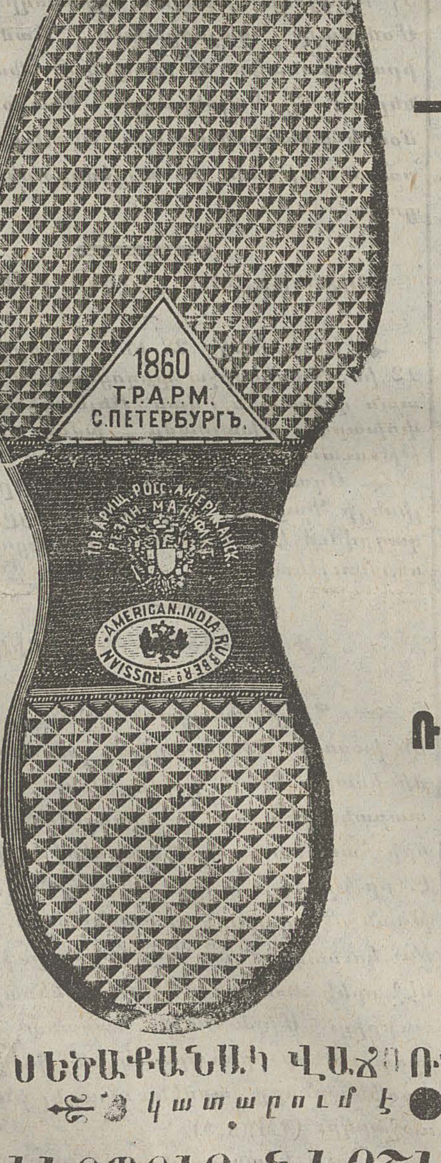

ՍԵՓԱԿԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՔԸ կատարում է „ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԵՅՇԵԼԼԵՐ" ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ	ԽԱՐԿՕՎՈՒՄ	ԵԿԱՏԵՐԻՆԲՈՒՐԳՈՒՄ
ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ	ՕԴԵՍՍԱՅՈՒՄ	ԻՐԿՈՒՏՍԿՈՒՄ
ՌԻԳԱՅՈՒՄ	ՌՕՍՏՕՎՈՒՄ Դ/Վ	ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
ԿԻԵՎՈՒՄ	ԿԱԶԱՆՈՒՄ	ՏԱՇԿԵՆՏՈՒՄ
ՎԻԼՆԱՅՈՒՄ	ՎԼԱԴԻՎՕՍՏՕԿՈՒՄ	ՍԱՐԱՏՕՎՈՒՄ
		ՊԵՐՄՈՒՄ

Նիժեգորոդեան և Իրբիտեան տօնավաճառներում

(հ. կ.) 50—8

Типография „Экономія" Ав. Мутафаянцова и С-ии

Дозволено цензурою ... № 3